

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ
ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσεις & Προτάσεις

του Συνδέσμου Βιομηχανιών Ελλάδος (ΣΒΕΕ)

**για την αξιολόγηση του ισχύοντος
νομοθετημένου κατώτατου μισθού**

Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2022

Εισαγωγή

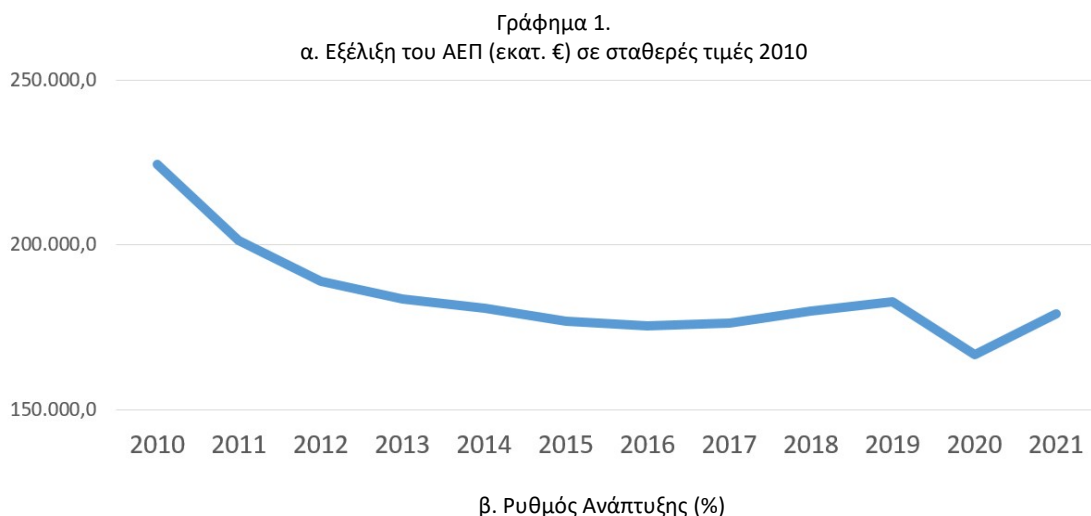
Ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Ελλάδος (ΣΒΕ) καταθέτει σήμερα την πρότασή του για την αξιολόγηση του ύψους του κατώτατου μισθού έτσι όπως αυτός έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα με βάση την κείμενη νομοθεσία και τις αποφάσεις της Κυβέρνησης.

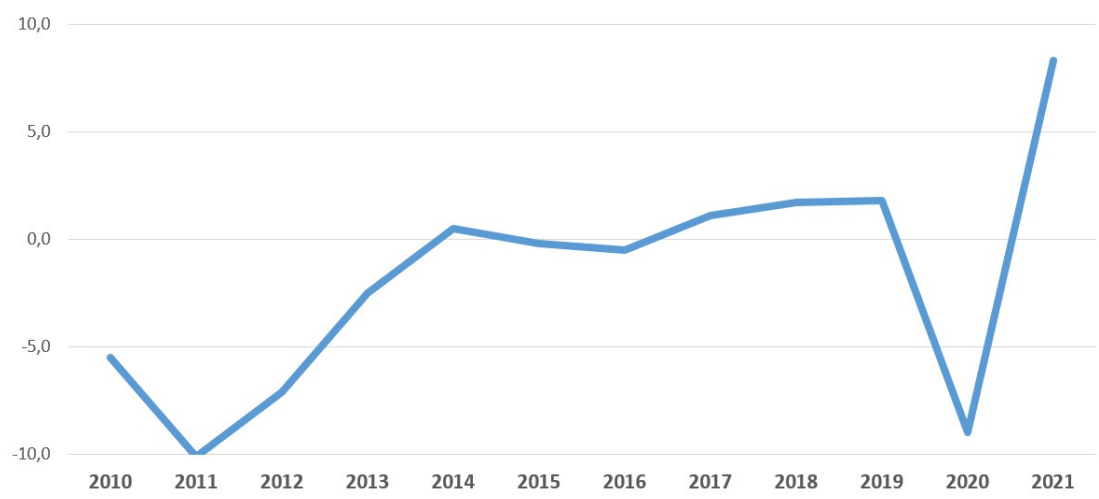
Ο ΣΒΕ αξιολογεί θετικά την πρωτοβουλία της Κυβέρνησης για αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 2%, η οποία συμβάλλει κατά ένα μέρος στην προστασία των αδύναμων εισοδηματικά συμπολιτών μας και εισφέρει θετικά στην άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων. Η εν λόγω Κυβερνητική απόφαση επιδιώκει την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας και αναβαθμίζει τη διαπραγματευτική ικανότητα των πλέον αδύναμων εργαζομένων, οι οποίοι αποτελούν σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού της χώρας μας.

Στο παρόν κείμενο θέσεων και προτάσεων του ΣΒΕ για το ύψος του κατώτατου μισθού και για το 2022, όπως έχουμε δηλαδή υποχρέωση, ελήφθη σοβαρά υπόψη η αναγνώριση από το θεσμικό πλαίσιο της ανάγκης το επίπεδο του κατώτατου μισθού να διαμορφώνεται λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση της οικονομίας και τις προοπτικές ανάπτυξης των βασικών οικονομικών μεγεθών, όπως: η παραγωγικότητα, οι τιμές, η ανταγωνιστικότητα, η απασχόληση και η ανεργία, το εισοδήματα και οι μισθοί.

Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα και αγορά εργασίας

Μετά από παρατεταμένη περίοδο μειωμένης επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω της αρνητικής πανδημίας COVID-19 στην οικονομία, η οποία, δυστυχώς για τη χώρα μας, συνέβη ως συνέχεια της περιόδου της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και εν μέσω του προγράμματος αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής για τη χώρα μας, η Ελληνική οικονομία εμφάνισε κατά το 2021 προοπτική ισχυρής ανάπτυξης, όπως αποτυπώνεται στα στοιχεία εξέλιξης του ΑΕΠ [Γράφημα 1α] και του Ρυθμού Ανάπτυξης [Γράφημα 1β]. Συγκεκριμένα, μετά από πτώση κατά 9,6% του ΑΕΠ το 2020 σε σχέση με το 2019, προφανώς λόγω της πανδημίας, η χώρα μας κατέγραψε σημαντική ανάκαμψη του ΑΕΠ το 2021 σε σχέση με το 2020 σε ποσοστό 7,4%, γεγονός που αποτέλεσε έως πρόσφατα σημαντική ένδειξη έναρξης συνεχόμενων ρυθμών ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας.

Πηγή: EUROSTAT, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

Η μελέτη της διαχρονικής εξέλιξης του ΑΕΠ και του ρυθμού ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με την επιδιωκόμενη αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου της οικονομίας την τελευταία δεκαετία, έχει αναδείξει, και ίσως με τρόπο emphatic εντός της πανδημίας, τη σημασία ύπαρξης ενός ισχυρού και διεθνώς ανταγωνιστικού εγχώριου βιομηχανικού τομέα.

Ο ΣΒΕ υποστηρίζει ότι η συνεισφορά μιας ισχυρής μεταποιητικής βάσης στην Ελλάδα στο σχηματισμό του ΑΕΠ, θα προσδώσει χαρακτηριστικά μεγαλύτερης ανθεκτικότητας και προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης στο οικονομικό υπόδειγμα της χώρας. Επιπλέον, κι εφόσον η μεταποίηση μέσα από την υιοθέτηση των κατάλληλων προσαρμογών, ανταποκριθεί στις μεγάλες προκλήσεις της επόμενης δεκαετίας: 4^η βιομηχανική επανάσταση, πράσινη μετάβαση και ψηφιακός μετασχηματισμός, είναι δυνατόν να εισφέρει θετικά στην επίτευξη βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία.

Ειδικά για την Ελλάδα, η ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα, και ειδικά στην περιφέρεια, πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα, αφού η αποβιομηχάνιση έχει απομειώσει σε σημαντικό βαθμό τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με έρευνα του ΙΝΣΒΕ¹, ο κύκλος εργασιών της περιφερειακής βιομηχανίας κατέγραψε πτώση έως και 50% από το 2011 έως και ο 2020 η οποία οφείλεται σε δυο λόγους: αφενός στην οικονομική κρίση που οδήγησε σε περαιτέρω αποβιομηχάνιση την Ελληνική περιφέρεια και αφετέρου στην πανδημία εξαιτίας του COVID-19. Ως κύριο αποτέλεσμα της διαρκούς πτώσης του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας καταγράφεται η πτώση των εξαγωγών διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων.

Κι αυτό, καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Επετηρίδας για την Ανταγωνιστικότητα του Ερευνητικού Κέντρου για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα του Institute for Management Development², κατά το 2021 ο παράγοντας που εμφάνισε τη σημαντικότερη βελτίωση η χώρα μας είναι ο «ρυθμός πληθωρισμού». Βεβαίως, και με βάση και τις τρέχουσες εξελίξεις, οι προβλέψεις όλων των παραγόντων της οικονομίας αλλά και των διεθνών ισοτιμιών συγκλίνουν στο ότι ο συγκεκριμένος παράγοντας θα εμφανίσει

¹ ΙΝΣΒΕ (2020), Έρευνα του ΣΒΕ για επιπτώσεις από την πανδημία COVID-19 στην Περιφερειακή Βιομηχανία

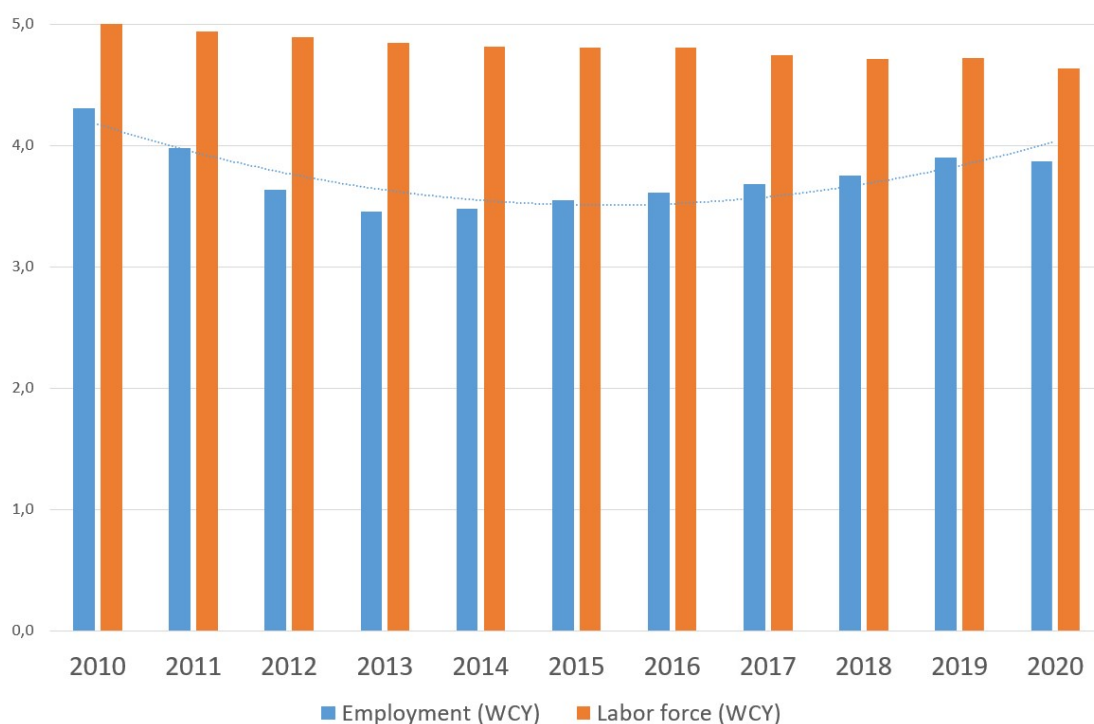
² IMD World Competitiveness Centre (2021), World Competitiveness Yearbook

δραματική επιδείνωση κατά το τρέχον έτος, επιδεινώνοντας με τη σειρά του πρωτίστως την ανταγωνιστική θέση της χώρας και ακολούθως των εγχώριων επιχειρήσεων, και ως εκ των παραπάνω την αναπτυξιακή της δυναμική, η οποία ξεκίνησε το δεύτερο εξάμηνο του 2019 και ανακόπηκε από την έναρξη της πανδημίας.

Συνεχίζοντας τη μελέτη των παραγόντων που διαμορφώνουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας, η κατηγορία παραγόντων «Τιμές» του IMD αποτελεί εκείνη την κατηγορία δεικτών ανταγωνιστικότητας στην οποία η χώρα μας κατά την προηγούμενη χρονιά εμφάνισε την καλύτερη επίδοση στην κατάταξη μεταξύ των 20 επιμέρους κατηγοριών δεικτών ου αναλύει το World Competitiveness Yearbook 2021, καταλαμβάνοντας την 25^η θέση μεταξύ 64 χωρών, αναδεικνύοντας έτσι τη σημασία ανταγωνισμού σε όρους κόστους για την Ελληνική οικονομία.

Παράλληλα, και σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας μελέτης, ο παράγοντας στον οποίο η χώρα μας εμφάνισε τη σημαντικότερη επιδείνωση ήταν η προσδοκία ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Στις επιμέρους κατηγορίες «Απασχόληση» και «Αγορά Εργασίας» η Ελλάδα το 2021 κατατασσόταν 55^η και 44^η θέση αντίστοιχα μεταξύ των 64 χωρών που μελετά το World Competitiveness Yearbook 2021. Σε ποσοτικούς όρους, κατά την περίοδο 2010-2020 το εργατικό δυναμικό μειώθηκε κατά 384 χιλ. άτομα και το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από το 12,7% σε 16,4% (σημειώνεται ότι κατά την περίοδο της κρίσης είχε ξεπεράσει το 27%), ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων περιορίστηκε κατά 435 χιλ. άτομα [Γράφημα 2].

Γράφημα 2. Εξέλιξη του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης 2010 - 2020 (εκατ. άτομα)

Πηγή: World Competitiveness Centre – IMD (2020), WCY 2020, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

Σημείωση: η γραμμή τάσης εμφανίζει την τάση εξέλιξη της απασχόλησης.

Ουσιαστικά, η μελέτη των στοιχείων του μακροοικονομικού περιβάλλοντος καταδεικνύει ότι η πανδημία λόγω του COVID-19 υπήρξε καθοριστική για την ανάταξη των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά εργασίας, καθώς επέδρασε αρνητικά τη χρονική στιγμή έναρξης

ακριβώς αντιστροφής της αρνητικής πορείας των μεγεθών που τη διαμορφώνουν. Στο πλαίσιο αυτό όχι μόνο περιορίστηκαν εκ νέου τα μεγέθη της απασχόλησης, αλλά και οι προοπτικές ανάπτυξης, καθώς επίσης και οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις οποίες στηρίχθηκε η σημαντική ανάκαμψη της αγοράς εργασίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο δείκτης της εκτίμησης της μεταβολής της απασχόλησης για τα επόμενα 4 χρόνια³ για το 2021 καταγράφει για αρνητική τιμή, δηλαδή καταγράφεται η εκτίμηση των εγχώριων επιχειρήσεων ότι η απασχόληση ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού κατά τα επόμενα 4 έτη θα μειωθεί, ενώ και ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών της IHS Markit για τον τομέα μεταποίησης στην Ελλάδα (PMI) καταγράφει την ασθενέστερη βελτίωση των λειτουργικών συνθηκών για την εγχώρια μεταποίηση.

Βεβαίως, μέσω της ενεργοποίησης δράσεων που θα τύχουν χρηματοδότησης από το «Ταμείο Ανάκαμψης» ορθά επιδιώκεται η συγκράτηση του ποσοστού ανεργίας στα σημερινά επίπεδα, σε συνδυασμό με τις προσδοκίες για την ανάκαμψη της οικονομίας, ούτως ώστε να αρθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας και να υπάρξει ισχυρή ώθηση ούτως ώστε να επανεκκινήσει η Ελληνική οικονομία.

Παράλληλα, οι δράσεις που προδιαγράφονται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», και πάλι ορθώς στοχεύουν στην αύξηση των θέσεων εργασίας και στην προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας περισσότερου μέρους του πληθυσμού. Αυτό αποτελεί μια συνεχή και δυναμική διαδικασία, η οποία υλοποιείται μέσω μεταρρυθμίσεων στην εργατική νομοθεσία στην κατεύθυνση της πραγματικής αύξησης της δημιουργίας θέσεων εργασίας και βελτίωσης της ανθεκτικότητας της αγοράς εργασίας.

Παραγωγικό υπόδειγμα και απασχόληση

Όπως υποστηρίχθηκε και στο αντίστοιχο περυσινό υπόμνημα, στον δημόσιο διάλογο που αναπτύσσεται τα τελευταία δέκα χρόνια και ο οποίος αφορά τις πρωτοβουλίες, τις πολιτικές και τις στρατηγικές για την ανάπτυξη της χώρας και την επίτευξη βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης, κυριαρχεί η απαίτηση για αλλαγή του «παραγωγικού υποδείγματος» της Ελληνικής οικονομίας και ο γενικότερος προσανατολισμός της οικονομίας στην παραγωγή και διάθεση «διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων».

Η εμπειρία των τελευταίων δέκα έως δεκαπέντε ετών έχει αποδείξει ότι οικονομίες με ισχυρή παραγωγική βάση, και με τον όρο «ισχυρή» εννοούμε βιομηχανία που εισφέρει τουλάχιστον με 15% στο σχηματισμό του ΑΕΠ, έχουν επιδείξει καλύτερη προσαρμογή και ευχερέστερη αντιμετώπιση των επιπτώσεων μεγάλης έντασης οικονομικών και κοινωνικών κρίσεων, από οπουδήποτε κι αν πηγάζουν. Με αφορμή την πανδημία και την κατακόρυφη πτώση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αναδύεται, ως επιτακτική μάλιστα ανάγκη, το πρόβλημα της επιλογής των κατάλληλων αναπτυξιακών προτεραιοτήτων για τη χώρα την επόμενη ημέρα και η τεράστια εξάρτηση της χώρας από τον τουρισμό. Ευτυχώς έχει γίνει αντιληπτό από την Κυβέρνηση και από το σύνολο όσων διαμορφώνουν την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, ότι η «αναπτυξιακή μονομέρεια» οδηγεί σε άνευ προηγουμένου οικονομικές εξαρτήσεις και εν τέλει σε αναπτυξιακά αδιέξοδα.

Η διεθνής εμπειρία, και ειδικά η εμπειρία της οικονομικής κρίσης της τελευταίας δεκαετίας και πλέον, αποδεικνύει ότι τέτοιου είδους αδιέξοδα αμβλύνονται σε περιπτώσεις

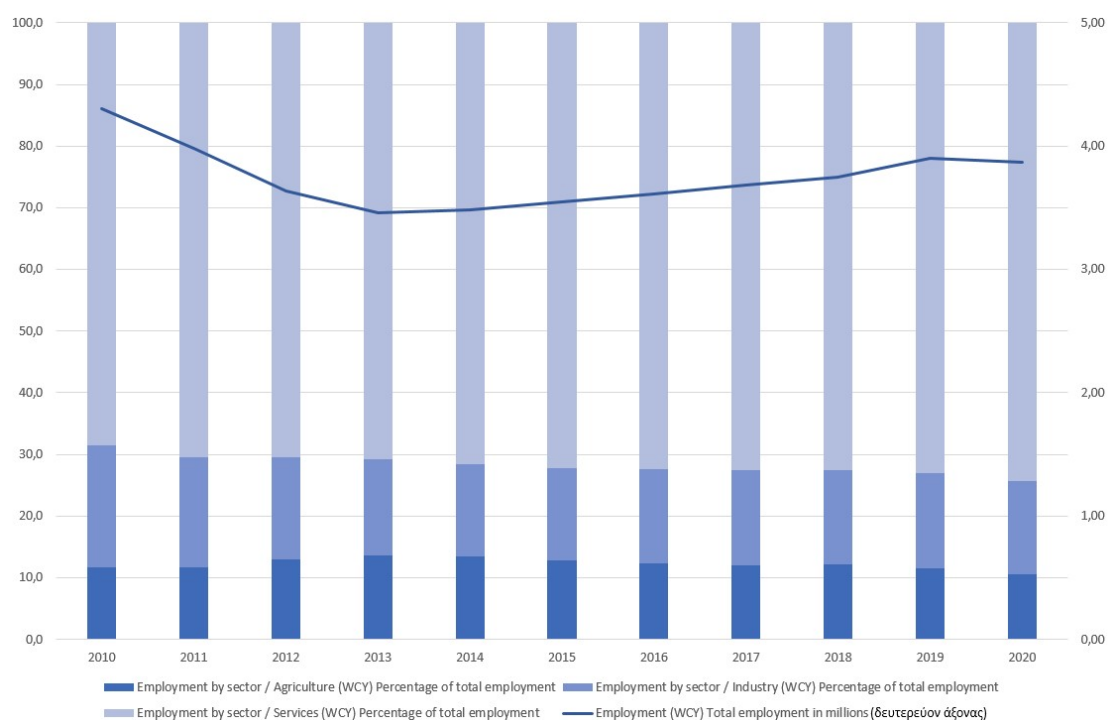
³ IMD World Competitiveness Centre (2021), *World Competitiveness Yearbook*

οικονομικών κρίσεων, όταν μια χώρα έχει επαρκώς ανεπτυγμένη βιομηχανική/παραγωγική βάση.

Παρόλα αυτά, και εν μέσω των στενών δημοσιονομικών δυνατοτήτων για την υλοποίηση της αλλαγής του παραγωγικού μοντέλου της Ελληνικής οικονομίας, εξακολουθούν να υφίστανται οι δομικές αδυναμίες στο εγχώριο παραγωγικό σύστημα. Αυτό αποτυπώνεται κυρίως στη συνεισφορά των διαφόρων τομέων της οικονομίας στο συνολικό μέγεθος της απασχόλησης. Ειδικότερα, η συνεισφορά του δευτερογενούς τομέα από το 19,8% το 2019 περιορίστηκε σε 15,0% το 2020, τη στιγμή που αντίστοιχα την ίδια χρονική περίοδο ο τριτογενής τομέας ενισχύεται από το 68,5% σε 74,4% [Γράφημα 3].

Σε κάθε περίπτωση, το μείγμα της συνεισφοράς των διαφόρων τομέων της οικονομίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας έχει αυξημένη σημασία στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού. Τούτο διότι λόγω της τομεακής διάρθρωσης της Ελληνικής οικονομίας, ως βασικός μοχλός ανάπτυξης χρησιμοποιείται η κατανάλωση. Ως εκ τούτου, η αύξηση του κατώτατου μισθού χωρίς ενίσχυση της παραγωγικής βάσης, θα έχει ως συνέπεια μόνον την αύξηση της κατανάλωσης, γεγονός που θα οδηγήσει στην αύξηση των εισαγωγών, άρα στην περαιτέρω επιδείνωση του ισοζυγίου των εμπορικών συναλλαγών της χώρας.

Γράφημα 3. Εξέλιξη της απασχόλησης (εκατ. άτομα) και της τομεακής σύνθεσης (%) 2010 - 2020

Πηγή: World Competitiveness Centre – IMD (2020), WCY 2020, Επεξεργασία: ΙΝΣΕΒΕ

Μισθοί και παραγωγικότητα εργασίας

Είναι πρόδηλο ότι οι αυξήσεις των μισθών θα πρέπει οπωσδήποτε να συνάδουν κατ' αρχήν με την παραγωγικότητα εργασίας, και ακολούθως με τις συνθήκες που επικρατούν στο ευρύτερο περιβάλλον δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων και ειδικά με τους κύριους παράγοντες που το διαμορφώνουν, όπως ενδεικτικά:

- η αβεβαιότητα στο μακροοικονομικό περιβάλλον,
- το γενικότερο ρυθμιστικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις,
- η ικανότητα τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων που θα οδηγήσει στον μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου της οικονομίας,
- το κόστος χρηματοδότησης των επενδύσεων, και,
- η ορθή λειτουργία του κράτους δικαίου, κλπ..

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, ακόμη και σήμερα, μετά δηλαδή και τις σημαντικές μεταρρυθμιστικές αποφάσεις που ελήφθησαν μετά το 2019 για το θέμα, υφίσταται σημαντικό μη μισθολογικό κόστος, το οποίο δρα ως ένας από τους παράγοντες που αποθαρρύνουν τις επενδύσεις, αποτρέποντας έτσι την παραγωγική επέκταση, δημιουργώντας στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας, και, εν τέλει, δρώντας ανασταλτικά στην αναγκαία οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Το σημαντικό αποτέλεσμα αυτής της «αλυσίδας» αρνητικών παραγόντων και στρεβλώσεων στην πορεία μετασχηματισμού της οικονομίας, είναι η διαρκής απομείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας μας, η οποία αποτυπώνεται τόσο με τη βοήθεια δεικτών, όσο και με σημαντικά ποσοτικά στοιχεία όπως ενδεικτικά: η αύξηση του ΑΕΠ, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η παραγωγικότητα της εργασίας κλπ..

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Real GDP growth (WCY) (%)	-5,50	-9,10	-7,30	-3,20	0,70	-0,40	-0,20	1,50	1,60	1,90	-8,20
Current account balance (\$bn) (WCY)	-29,86	-28,60	-8,56	-3,44	-1,75	-1,59	-3,37	-3,84	-6,17	-3,05	-12,70
Current account balance (WCY) (%)	-9,98	-9,94	-3,49	-1,43	-0,74	-0,81	-1,73	-1,89	-2,91	-1,49	-6,70
Balance of trade (\$bn) (WCY)	-38,96	-32,93	-26,36	-24,72	-26,02	-18,23	-18,66	-20,87	-24,38	-24,60	-20,52
Labour productivity (PPP) (WCY)	38,45	37,19	39,18	35,43	35,29	36,48	34,96	35,52	35,24	36,28	37,50

Πηγή: IMD World Competitiveness Centre (2021), World Competitiveness Yearbook
Επεξεργασία: INΣΒΕ

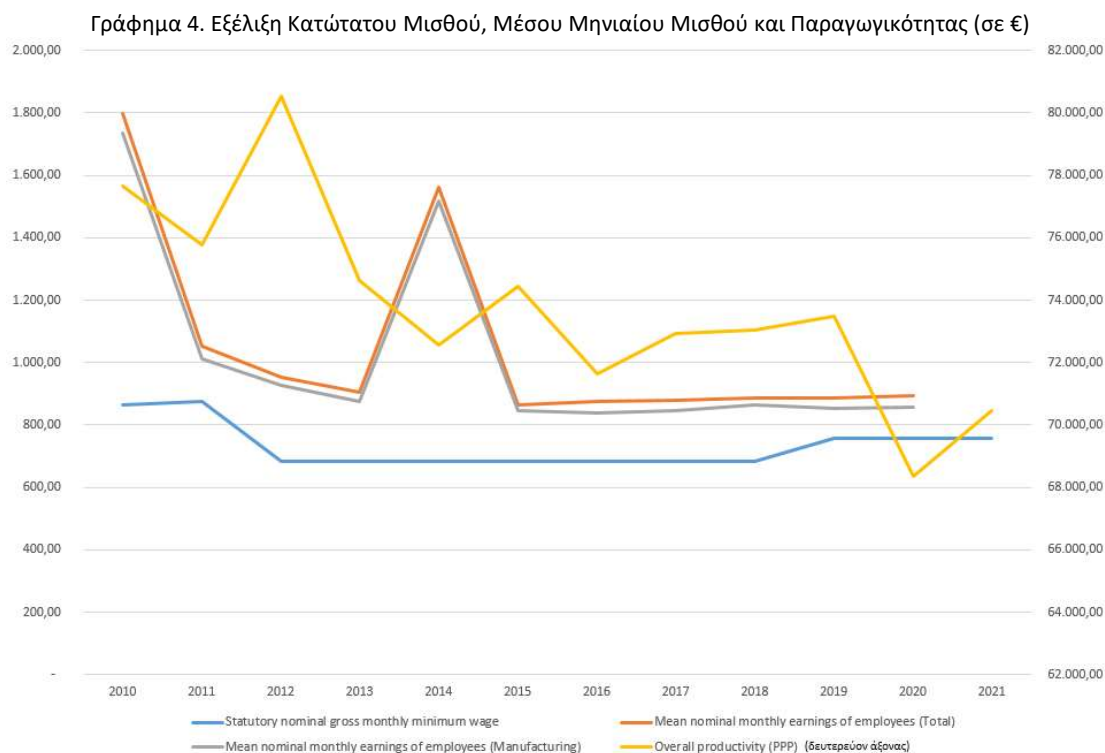
Επιπλέον, τα διαθέσιμα ποσοτικά στοιχεία που είναι δημοσιευμένα από επίσημες πηγές, αποδεικνύουν ότι η πανδημία λόγω του COVID-19 επέδρασε αρνητικά τόσο στη διαμόρφωση των συνθηκών εργασίας, όσο και στο επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού. Αποτέλεσμα του αντικτύπου που είχε η πανδημία στην οικονομική δραστηριότητα ήταν αφενός η άμεση υλοποίηση μέτρων στήριξης εργαζομένων και επιχειρήσεων (μέτρο αναστολής συμβάσεων εργασίας με καταβολή αποζημίωσης, η ενεργοποίηση του Μηχανισμού «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ») και αφετέρου το άνευ προηγουμένου ψηφιακό άλμα στο πεδίο της δημόσιας διοίκησης και αφετέρου στον σταδιακό ψηφιακό μετασχηματισμό του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

Επιπλέον, η Πρόταση της Οδηγίας της Ε.Ε. (COM/2020/682 final) για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει με σαφήνεια τον αντίκτυπο του κατώτατου μισθού στην παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα, την πρόσβαση στην απασχόληση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Στην Ελλάδα διαχρονικά δεν υπήρξε σύνδεση των τριών αυτών παραγόντων με τη διαδικασία διαμόρφωσης του κατώτατου μισθού. Αυτό αποδεικνύεται από τα στοιχεία του Γραφήματος 4 που ακολουθεί. Ειδικότερα, όπως αποδεικνύεται από τα στοιχεία του γραφήματος, ενώ κατά την περίοδο από το 2015 κ.ε. ο κατώτατος, αλλά και οι μέσοι μισθοί, παραμένουν σχετικά αμετάβλητοι, η συνολική παραγωγικότητα της Ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει

δύο σημαντικές υποχωρήσεις: το 2016 σε σχέση με το 2015 κατά -3,8% και το 2020 σε σχέση με το 2019 κατά -7,0%. Παράλληλα, η συνολική παραγωγικότητα κατά τη δεκαετία 2010-2020 έχει υποχωρήσει κατά -12,0%.

Πηγή: ILOstat, WCC-IMD, Επεξεργασία: ΙΝΣΒΕ

Σημείωση: Η παραγωγικότητα αντιστοιχεί στον δευτερεύοντα άξονα. GDP (PPP) per person employed, US\$

Οι ανωτέρω διαπιστώσεις επιβεβαιώνονται πλήρως σε επίπεδο δεικτών μέτρησης ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, με βάση τα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Επετηρίδας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook) του IMD, και εστιάζοντας στις κατηγορίες παραγόντων που αφορούν στη διαμόρφωση του επιπέδου του κατώτατου μισθού:

- «Απασχόληση»,
- «Παραγωγικότητα και Αποδοτικότητα» και
- «Αγορά Εργασίας»,

διαπιστώνουμε ότι η εξέλιξή τους επιβεβαιώνει τη συσχέτιση της διάρθρωσης και λειτουργίας της αγοράς εργασίας με την ανταγωνιστικότητα της χώρας [Γράφημα 5].

Συγκεκριμένα, η εξέταση του δείκτη «Παραγωγικότητα & Αποδοτικότητα» παρουσιάζει «σπασμωδική» εξέλιξη. Έτσι, από την 30^η θέση το 2010, η Ελλάδα είχε υποχωρήσει στην 51^η το 2017, ανακάμπτοντας στην 39^η θέση το 2021. Η πορεία του εν λόγω δείκτη αντανακλά ακριβώς την ευαισθησία της Ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς εξελίξεις και την περιορισμένη ανθεκτικότητα (resiliency), χαρακτηριστικά που πηγάζουν από τις δομικές αδυναμίες που σημειώθηκαν προηγουμένως. Επιπλέον, η εξέλιξη του εν λόγω δείκτη υπαγορεύει έμμεσα την ανάγκη για την ανάληψη πρωτοβουλιών εφαρμογής των κατάλληλων πολιτικών που θα οδηγήσουν σε μετρήσιμη βελτίωση της «παραγωγικότητας»

στο σύνολο της οικονομίας, η οποία με τη σειρά της θα επιδράσει θετικά στη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας μας.

Η δεύτερη «κοινωνική παράμετρος ανταγωνιστικότητας» που εξετάζεται είναι η «Αγορά εργασίας», στην οποία το IMD έχει συμπεριλάβει πλήθος παραμέτρων αξιολόγησης που αναφέρονται στα «κόστη», στις «εργασιακές σχέσεις» και στη «διαθεσιμότητα δεξιοτήτων». Στην κατάταξη του συγκεκριμένου δείκτη η Ελλάδα βρίσκεται σταθερά σε θέσεις χαμηλές μεταξύ των 64 χωρών που εξετάζει η Παγκόσμια Επετηρίδα για την Ανταγωνιστικότητα.

Γράφημα 5. Εξέλιξη τριών δεικτών παραγωγικότητας του IMD WCY2020

Πηγή: World Competitiveness Centre – IMD (2020), WCY 2020, Επεξεργασία: ΙΝΣΕΒΕ

Τέλος, σημαντική επιδείνωση εμφανίζει και ο Δείκτης της «Απασχόλησης», όπου από την 48^η θέση το 2010, η Ελλάδα είχε υποχωρήσει στην 62^η το 2017 ανακάμπτοντας στην 55^η στο 2021. Η εξέλιξη του εν λόγω δείκτη είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς αποτυπώνει το αποτέλεσμα των εφαρμοζόμενων πολιτικών στα ποσοτικά μεγέθη της απασχόλησης και της ανεργίας.

Τρέχουσες Εξελίξεις

Οι τελευταίες δημοσιευμένες προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) καταγράφουν θετικές τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας, αφού τόσο ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, όσο και της συνολικής απασχόλησης αναμένεται να ενισχυθούν σημαντικά. Οι προοπτικές υλοποίησης επενδύσεων επίσης εκτιμώνται θετικά, ενώ στην ανάπτυξη της οικονομίας σημαντικά θετική επίδραση αναμένεται να δοθεί από τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που συμπεριλαμβάνονται στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0».

Από την άλλη μεριά, κι αυτό οφείλεται κυρίως στο μέγεθος της Ελληνικής οικονομίας και στην εξάρτησή της από τις διεθνείς εξελίξεις, διαπιστώνονται σημαντικοί κίνδυνοι που

προέρχονται από την αβεβαιότητα που επικρατεί στις τιμές ενέργειας παγκοσμίως, οι οποίες με τη σειρά τους αυξάνουν τον πληθωρισμό και στις γεωπολιτικές εντάσεις στην Ουκρανία.

Ειδικότερα, οι σημαντικές αυξήσεις του ενεργειακού κόστους από τα τέλη του προηγούμενου έτους, σε συνδυασμό με τις τελευταίες γεωπολιτικές εξελίξεις (εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία), εκτιμάται ότι θα ανακόψουν τις θετικές προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας, διαμορφώνοντας κατάσταση αναμονής, η οποία εξαρτάται ευθέως από το χρόνο λήξης του πολέμου και το «τοπίο» που θα δημιουργηθεί μετά τη λήξη του.

Η διαρκής αύξηση των τιμών ενέργειας, εκτιμάται ότι θα αυξηθούν περαιτέρω από τα ισχύοντα σήμερα επίπεδα. Σύμφωνα με έρευνα του ΣΒΕ⁴ (η έρευνα υλοποιήθηκε πριν την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία):

- Οι πρόσφατες αυξήσεις στα τιμολόγια ενέργειας έχουν αυξηθεί σε ποσοστό από 20% έως 40% :
  1. Το κόστος παραγωγής για περισσότερες από μία στις πέντε επιχειρήσεις (20%),
  2. Τις τιμές των πρώτων υλών για μία στις τρεις επιχειρήσεις (33%),
  3. Τις τιμές των ενδιάμεσων προϊόντων για μία στις τέσσερις επιχειρήσεις (25%),
  4. Τις δαπάνες μεταφοράς των προϊόντων για μία στις πέντε επιχειρήσεις (20%).
- Περίπου το ένα τρίτο των επιχειρήσεων του δείγματος (33%) έχουν απορροφήσει το αυξημένο κόστος των τιμολογίων ενέργειας, ενώ περίπου έξι στις δέκα (60%) έχουν μετακυλίσει την αύξηση του κόστους ενέργειας στους πελάτες. Η μετακύλιση αυτή έχει επιβραδύνει το ρυθμό αύξησης της παραγωγής στη Μεταποίηση, καθώς όπως καταγράφει η έκθεση για τον Ελληνικό Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών PMI® της HIS MARKIT εμφανίζεται απροθυμία να καταχωρηθούν παραγγελίες λόγω των περαιτέρω αυξήσεων στις τιμές πώλησης.
- Στην περίπτωση περαιτέρω αύξησης των τιμών ενέργειας στο επόμενο εξάμηνο (Φεβ. – Ιουλ. 2022), οι επιχειρήσεις του δείγματος προβλέπουν μείωση από 10% έως 20%:
  1. Στις πωλήσεις: μία στις πέντε επιχειρήσεις (20%),
  2. Στις εξαγωγές μία στις τέσσερις επιχειρήσεις (25%), και,
  3. Στα κέρδη μία στις τέσσερις επιχειρήσεις (25%).

Είναι φανερό ότι το αυξημένο κόστος ενέργειας περιορίζει σημαντικά την αποτελεσματικότητα δραστηριοποίησης των μεταποιητικών επιχειρήσεων, καθώς και την ανταγωνιστικότητά τους.

Επιπλέον, στις επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης έρχεται να προστεθεί η επίδραση της γεωπολιτικής έντασης στην Ουκρανία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας του ΣΒΕ για τις άμεσες επιπτώσεις στις μεταποιητικές επιχειρήσεις της περιφέρειας από τον πόλεμο στην Ουκρανία, προκύπτει ότι:

- Μια στις δέκα επιχειρήσεις (11%) αναφέρει ότι κατά τον τελευταίο μήνα, (από 15 Φεβρουαρίου έως 15 Μαρτίου) το μεταφορικό κόστος έχει αυξηθεί από 20% έως 40%.

⁴ ΙΝΣΒΕ (2022), Έρευνα του ΣΒΕ για τις επιπτώσεις των αυξήσεων των τιμολογίων ενέργειας στη βιομηχανία

- Μία στις πέντε επιχειρήσεις του δείγματος (20%) εκτιμά ότι οι εξαγωγές προς την Ρωσία κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 θα μειωθούν περισσότερο από 40% σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2021, ενώ περισσότερες από μία στις δέκα (13%) αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη μείωση θα ξεπεράσει το 60%.
- Περισσότερες από μία στις τέσσερις επιχειρήσεις (27%) αναφέρουν ότι οι εξαγωγές προς την Ουκρανία κατά το Α' τρίμηνο του 2022 θα μειωθούν περισσότερο από 60% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του περυσινού έτους.
- Ως προσφορότερη στρατηγική δραστηριοποίησης των θυγατρικών εταιρειών σε Ρωσία και Ουκρανία, οι επιχειρήσεις μέλη του ΣΒΕ προκρίνουν την αναστολή λειτουργίας τους μέχρι τη λήξη του πολέμου και την ομαλοποίηση της κατάστασης.
- Η άνοδος της τιμής των α' υλών προβλέπεται σημαντική από οκτώ στις δέκα (82%) επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ασφυκτικών συνθηκών λειτουργίας, άνοδο των τιμών των τελικών προϊόντων και μείωση των πωλήσεων.

Τα στοιχεία αυτά καταγράφουν τις άμεσες επιπτώσεις που έχει η καθημερινά αυξανόμενη ένταση της αβεβαιότητας στη λειτουργία και στην ανταγωνιστικότητα σημαντικού μέρους των μεταποιητικών επιχειρήσεων, και ειδικά όσων έχουν έδρα την Ελληνική περιφέρεια. Οι κυριότερες συνέπειες της κρίσης που καταγράφονται από τις μεταποιητικές επιχειρήσεις είναι η γενικότερη αύξηση του λειτουργικού κόστους και η κατακόρυφη μείωση, έως ανύπαρκτη δυνατότητα, εξαγωγών προς Ρωσία και Ουκρανία. Ήδη οι επιχειρήσεις αναπροσαρμόζουν τη στρατηγική των εξαγωγών τους και εργάζονται εντατικά για την επέκταση σε υφιστάμενες αγορές και για την εύρεση νέων, με στόχο την υποκατάσταση των χαμένων αγορών και πελατών.

Διαμόρφωση του κατώτατου μισθού: οι θέσεις του ΣΒΕ

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μετά την κρίση στην Ουκρανία, δημιουργεί κλίμα υψηλής αβεβαιότητας σε σχέση με την επίτευξη υψηλών και, κυρίως, βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία.

Ειδικά για τη βιομηχανία, τα δημοσιευμένα στοιχεία καταγράφουν υψηλές αντοχές και σαφείς προοπτικές ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια. Επιπλέον, από το 2019 και μετά, οι μεταρρυθμίσεις στο πεδίο της οικονομίας, δημιούργησαν ευνοϊκό περιβάλλον για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την αυξημένη ανθεκτικότητά τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Σήμερα όμως:

1. Οι πληθωριστικές πιέσεις, είναι δυνατόν να υπονομεύσουν την προσπάθεια ενίσχυσης των εισοδημάτων στη χώρα μας, αφού τα περιθώρια αύξησης των εισοδημάτων παραμένουν στενά. Στο πλαίσιο αυτό αποτελεί κεντρικό ζητούμενο η εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών.
2. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη η λήψη μέτρων ενίσχυσης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, τα οποία όμως δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να θέσουν σε κίνδυνο τη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας και για το λόγο αυτό θα πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά οι σχετικές δημοσιονομικές επιπτώσεις τους, και,
3. Θα πρέπει να διαφυλαχθεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας η οποία έχει επιτευχθεί από το 2019 κ.ε.. Σημειώνουμε ότι τα μέτρα που

ελήφθησαν κατά την περίοδο της υγειονομικής κρίσης, είχαν σαφώς θετικό αποτέλεσμα στη διατήρηση των θέσεων εργασίας και στη συνέχιση της λειτουργίας των επιχειρήσεων, άρα στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής σε περίοδο πρωτόγνωρης κοινωνικής και οικονομικής κρίσης.

Παρά το πρωτόγνωρα αρνητικό διεθνές περιβάλλον δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων, και με δεδομένες τις σημαντικές πληθωριστικές πιέσεις, ο ΣΒΕ αξιολογεί θετικά την αύξηση του κατώτατου μισθού στη χώρα. Στο πλαίσιο ακριβώς αυτό επαναφέρουμε επικαιροποιημένη την αξιολόγηση του ΣΒΕ για τα θετικά και τα αρνητικά σημεία από την αύξηση του επιπέδου του κατώτατου μισθού στη χώρα.

Θετικά/Ουδέτερα σημεία	Αρνητικά σημεία
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ακόμη και σε περιβάλλον πληθωριστικών πιέσεων, το ύψος του κατώτατου μισθού θα δημιουργήσει αυξημένη κατανάλωση, αφού έχει παρατηρηθεί ότι οι χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι έχουν ισχυρή ροπή προς την κατανάλωση και ειδικά προς την κατανάλωση αγαθών πρώτης ανάγκης. 2. Η αύξηση του κατώτατου μισθού σε συνδυασμό με τις ενισχύσεις του κράτους στα νοικοκυριά που ανήκουν στις ασθενέστερες τάξεις, θα μειώσει την αδυναμία ανταπόκρισής τους στην πληρωμή των αυξημένων τιμολογίων ενέργειας. 3. Η αύξηση του κατώτατου μισθού εντός λογικών ορίων, θεωρούμε ότι υποβοηθούν θετικά τις ονομαζόμενες «ευάλωτες» κατηγορίες πληθυσμού, όπως οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, ηλικίας 18 – 24 ετών. 4. Η προτεινόμενη αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να συμβεί και για λόγους αύξησης της απασχόλησης. Παρά το γεγονός ότι συνήθως οι αυξήσεις του κατώτατου μισθού εντός λογικών ορίων δεν έχουν σημαντικά θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση, εντούτοις θεωρούμε ότι θα υπάρξει έστω και μικρή μείωση της ανεργίας, παρά το αρνητικό περιβάλλον δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων και παρά τη γενικότερη αβεβαιότητα που επικρατεί. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Το ύψος του κατώτατου μισθού μπορεί να επιδράσει αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα διεθνοποιημένων επιχειρήσεων και κλάδων της Ελληνικής οικονομίας που είναι εντάσεως εργασίας, μέσω της αύξησης του λειτουργικού τους κόστους, το οποίο έχει αρνητική επίδραση τόσο στην κερδοφορία, όσο και στη διεθνή ανταγωνιστικότητα των συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Η συγκεκριμένη διαπίστωση καθίσταται ακόμη περισσότερο σημαντική με δεδομένη την αβεβαιότητα στο παγκόσμιο εμπόριο που υπάρχει το τελευταίο χρονικό διάστημα και τη διατάραξη των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού. 2. Το ύψος του κατώτατου μισθού, συνήθως, συμπαρασύρει και τον μέσο μισθό, με σημείο εκκίνησης του επηρεασμού προς τα πάνω, το μέρος των εργαζομένων που βρίσκονται μισθολογικά λίγο περισσότερο από τον κατώτατο μισθό. Άρα, μη λελογισμένη αύξηση του κατώτατου μισθού μπορεί να λειτουργήσει επιβαρυντικά στο ήδη βεβαρυμμένο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων. 3. Αύξηση του κατώτατου μισθού συνεπάγεται αύξηση των τιμών των προϊόντων, λόγω της αύξησης του μισθολογικού και του μη μισθολογικού κόστους των επιχειρήσεων. Η συγκεκριμένη αύξηση θα είναι μεγαλύτερη λόγω ακριβώς των πληθωριστικών πιέσεων που κατά τις προβλέψεις θα υπάρξουν σε ολόκληρο το 2022. 4. Λόγω της δομής της Ελληνικής οικονομίας, η αύξηση του κατώτατου μισθού θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της κατανάλωσης, γεγονός που θα οδηγήσει στην αύξηση των εισαγωγών, άρα στην περαιτέρω επιδείνωση του ισοζυγίου εμπορικών συναλλαγών.

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις, ο ΣΒΕ θεωρεί ότι η διαμόρφωση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να συνάδει με τη στρατηγική, τις πολιτικές και τις δράσεις για την αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου της οικονομίας. Βασική θέση του ΣΒΕ είναι η επίτευξη πραγματικά βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία την επόμενη δεκαετία. Άρα, και παρά το δυσμενές διεθνές επιχειρηματικό κλίμα θα πρέπει να παραμείνουμε προσηλωμένοι στον στόχο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, με τη βιομηχανία και τη μεταποίηση στο επίκεντρο της αναπτυξιακής διαδικασίας, για λόγους που έχουν αναλυθεί και τεκμηριωθεί σύντομα αλλά με επάρκεια στο παρόν κείμενο. Στο πλαίσιο αυτό η παραγωγή «διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων» θα πρέπει να γίνει κυρίαρχος στόχος για τη χώρα και προς αυτή την κατεύθυνση απαιτείται μια ορθά λειτουργούσα αγορά εργασίας, στην οποία θα έχει υπάρξει συμφωνία για το ύψος του κατώτατου μισθού.

Επίσης, η προτεινόμενη από τον ΣΒΕ αύξηση του κατώτατου μισθού θα πρέπει απαραίτητα να συνοδευθεί από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία με τη σειρά της θα ενισχύσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας μας.

Στο πλαίσιο ακριβώς αυτό και λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- η διάρθρωση και εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας έχει άμεση επίδραση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, και,
- το ύψος του κατώτατου μισθού, το οποίο δημιουργεί τόσο θετικές όσο και αρνητικές επιδράσεις στο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων,

προτείνουμε:

Ο κατώτατος μισθός κατά την επόμενη χρονιά να αυξηθεί σε ποσοστό από 3% έως 5%, μετά και την αύξηση 2% από την 1^η Ιανουαρίου 2022.

Κατά τον ΣΒΕ η αύξηση αυτή **θα πρέπει να συνοδεύεται απαραίτητα από φορολογικές ελαφρύνσεις των χαμηλόμισθων**, ούτως ώστε να μην εξανεμισθεί από τις αυξήσεις στα είδη πρώτης ανάγκης και στην ενέργεια.

Τέλος, προτείνουμε να εκκινήσει **διάλογος μεταξύ της Κυβέρνησης και των Θεσμικών Κοινωνικών Εταίρων**, για να συζητηθούν οι δυνατότητες θεσμοθέτησης επιπλέον μέτρων τα οποία θα συμβάλλουν στη βελτίωση του εισοδήματος όσων λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό.